

23. ПЕДАГОШКИ ФОРУМ СЦЕНСКИХ УМЕТНОСТИ
Тематски зборник

23RD PEDAGOGICAL FORUM OF PERFORMING ARTS
Thematic Proceedings

На насловној страни: Paul Gauguin, „Le Joueur de Guitare”, 1894.

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
University of Arts in Belgrade
Faculty of Music

ЗБОРНИК РАДОВА
ДВАДЕСЕТ ТРЕЋЕГ ПЕДАГОШКОГ ФОРУМА СЦЕНСКИХ УМЕТНОСТИ
одржаног од 2. до 4. октобра 2020. у Београду

PROCEEDINGS OF THE 23RD PEDAGOGICAL FORUM
OF PERFORMING ARTS
Belgrade, October 2–4, 2020

Уредник / Editor

др Милена Петровић
dr Milena Petrović

Издавач / Publisher

Факултет музичке уметности у Београду
Faculty of Music, Belgrade

Главни и одговорни уредник / Editor-in-Chief

др Гордана Каран
dr Gordana Karan

За издавача / For Publisher

мр Љиљана Несторовска, декан
Ljiljana Nestorovska MMus, Dean

Извршни уредник / Executive Editor

мсп Марија Томић / Marija Tomić MA

Рецензенти

др Бланка Богуновић
др Милена Медић
др Зоран Божанић
др Срђан Тепарић
др Миомира Ђурђановић
др Сенад Казич
др Слободан Кодела
др Милена Петровић

Reviewers

dr Blanka Bogunović
dr Milena Medić
dr Zoran Božanić
dr Srđan Teparić
dr Miomira Đurđanović
dr Senad Kazić
dr Slobodan Kodela
dr Milena Petrović

23. Педагошки форум сценских уметности
23rd Pedagogical Forum of Performing Arts

ФЕНОМЕН РИТМА – ПОРЕКЛО, ИЗВОЂЕЊЕ, ЗНАЧЕЊЕ

Тематски зборник

RHENOMENON OF RHYTHM – ORIGIN, INTERPRETATION, MEANING

Thematic Proceedings

Уредник

др Милена Петровић

Editor

dr Milena Petrović

Факултет музичке уметности

Београд, 2021.

Faculty of Music

Belgrade, 2021

Славица Стефановић

Факултет музичке уметности,
Универзитет уметности у Београду, Србија
sarastefla@gmail.com

Ритмичка окосница дечјих песама Станише П. Коруновића

Сажетак

Станиша П. Коруновић (1887–1971) је компоновао већи број дечјих песама које су присутне у наставној пракси од 1936. године када је објављена његова прва збирка, док је друга публикована 1954. године. Ради се о једноставном музичком материјалу који одговара захтевима музичко педагошке праксе у предшколској установи, музичком забавишту и основној школи. Приказ друге Коруновићеве збирке у овом раду садржи и анализу репрезентативног избора песама које су сагледане из музичко-педагошког и музичко-аналитичког аспекта. Резултати анализе показују да једноставна и готово иста ритмичка окосница у одабраним Коруновићевим песмама олакшава перцепцију и памћење музике, те боље разумевање литерарног предлошка и музичког садржаја. Добијена ритмична окосница подстакла је нове могућности даље примене ових песама у раду са децом у основној школи.

Кључне речи: Станиша П. Коруновић, дечја песма, ритмичка окосница, перцепција, памћење

Станиша Петра Коруновић (слика 1) био је учитељ, музичар и уметнички фотограф. Рођен је 1887. године у селу Глоговац надомак Јагодине, а преминуо је у Београду 1971. године. Прве поуке из музике Станиша је добио од оца Петра, који је био свештеник протојереј у Глоговцу. У учитељској школи у Јагодини, на часовима музике учио је теорију музике, певање и свирање на виолини (касније је научио да свира на клавиру). На почетку своје професионалне каријере радио је као учитељ у основној школи у селу Крусара (1907) и Сокобањи, где је такође обављао дужност управитеља школе и био просветни надзорник. Био је ангажован и као диригент школског хора и аматерског певачког друштва „Соко” (1925). Пресељење у Београд убрзало је објављивање прве Станишине збирке песама за децу (1936). Као музичар био је радо виђен гост у многим београдским школама и обдаништима (слика 2).

Станиша П. Коруновић је деловао као резервни пешадијски потпуковник (слика 3) и био је учесник оба Балканска рата, као и Првог светског рата.

Слика 1. Станиша П.
Коруновић
(из млађих дана)

За своје војне заслуге носилац је највећих признања Краљевине Југославије.¹ Поред музике Коруновић се бавио и уметничком фотографијом те су његове војне фотографије, нарочито оне настале на Крфу у избеглиштву српске војске, више пута излагане у Војном музеју Србије на заједничким изложбама (Зековић, 2001).

Као припадник војске Краљевине Југославије Коруновић је заробљен 1941. године и одведен у логор Оснабрик у Немачкој. У заробљеништву је водио курс нотног певања за учитеље и све заинтересоване логораше. Из захвалнице (слика 4), коју су му за успомену потписали полазници, уочавамо да је већи број логораша завршило курс. Тада је настала „Песма о слободи” коју је објавио у *Пионирским новинама* 1946. године (1946: 4).²

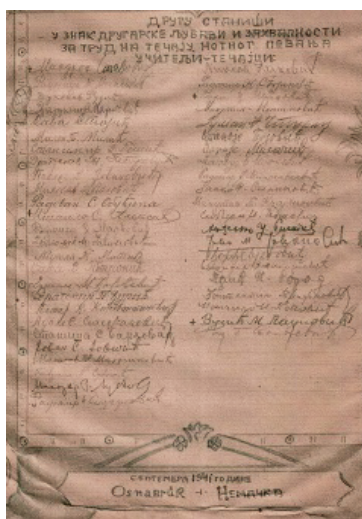
Слика 2. Станиша и деца из обданишта на Теразијама
у Београду 1938. год.

¹ Нека од признања која је Краљевина Југославије доделила Станиши П. Коруновићу за војне заслуге су: Бели орао са мачевима, Албанска споменица, Орден Заслуга за народ са сребрном звездом, Орден Светог Саве. Остали ордени: Француски крст и Туниски Нишан интикалах.

² Део података за биографију С. П. Коруновића приложила је његова праунака архитекта Јелена Коруновић Милосављевић из Београда.

Слика 3. Станиша П. Корунковић,
војна фотографија

Слика 4. Захвалница из логора
Оснабрик (1941)

Данас се песме Станише П. Корунковића преписују и објављују у збиркама дечјих песама разних аутора, у уџбеницима за основну школу, а највише их има у инструктивној литератури за васпитаче и учитеље и водитеље музичког забавишта.³ Деца свих узраста их радо певају и памте као део њиховог одрастања и првог музичког искуства. Неправда која се чини према аутору песама Станиши П. Корунковићу огледа се у томе што се његово име не наводи већ се само истиче да се ради о дечјој песми. Надамо се да ће та неправда бити исправљена у будућности.

Станиша П. Корунковић је своју прву збирку песама за децу објавио 1936, а другу 1954. године. У овом раду биће речи о песмама из друге збирке, коју је објавила издавачка кућа Знање из Београда под називом *Збирка њесама за дечје и омладинске хорове*. Збирка има 171 страну, нема рецензента, а намењена је – како сам аутор у Предговору истиче – деци предшколског и школског узраста, омладинским хоровима, ученицима у привреди, наставницима и хоровођама. Аутор је у Предговору објаснио да је дуго радио у основној школи и да је за то време прикупљао и записивао дечје песме, а и сам је компоновао изванредан број песама за децу.

³ Према актуелном наставном програму за основну школу у Србији, у првом разреду певају се Корунковићеве песме „Пада снежак“, „Кока и пилићи“, а у другом разреду „Јесен“, „Снег засипа“, „Ала веје, веје“, „Пролећна песма“ и „Змај“ (<http://logos-edu.rs/stranica/1120/nastavni-planovi>). У предшколској установи пева се „Пролећна песма“ (пример 10) и *Булке*. Музички буквар ауторке Зориславе Васиљевић такође садржи неколико песама из ове збирке (Васиљевић, 2003).

Збирка садржи више једногласних и мање хорских песама. Поред великог броја песама намењених различитим узрастима, аутор је у збирку унео елементе музичке теорије у скраћеној верзији, и нагласио да је овај део збирке намењен искључиво „онима који предају певање као подсетник у раду” (Коруновић, 1954: 3). За извештајан број песама Коруновић није знао ко је аутор и каже: „Те песме сам негде чуо или прочитао у дечијим и омладинским листовима па их записао. Молим да ми се ово не замери”. Чињеница да је *Збирка* доживела три издања (прво 6000, а последње 3000 примерака) говори да је наишла на добар пријем тадашњих учитеља и наставника музике и да се у већој мери користила у нашим школама.⁴

Први део збирке обухвата кратка објашњења из области без основа, само теорије музике, дириговања и хорског певања,⁵ а у другом делу аутор излаже нотне примере песама према узрасту и тежини у три целине: *Песме за децу њредшколској годба*, *Песме за децу основне школе* и *Омладински хорови*.

Прво поглавље другог дела *Збирке* под називом *Песме за децу њредшколској годба* садржи 50 песама, а Коруновић је ауторизовао 31 песму. На народни текст је компоновао седам песама: „Шетало петало”; „Љуљу, љуљу”; „Таши, таши, танана”; „Пусти пужу рогове”; „Пипала гусала”; „Зец коло води” и „Падај, падај снеже”. Све ове песме су кратке (до 12 тактова), имају мали гласовни опсег (од велике терце до квинте), а изабрани тоналитети (Е-дур, Де-дур, Ге-дур, Ес-дур) омогућавају да се мелодије крећу у оптималном опсегу гласовних могућности предвиђеног узраста де₁-ха₁. Мелодије се крећу поступно са ретким скоковима у терцу навише или наниже и само у песми „Падај снеже” у квинту силазно и узлазно. Од нотних вредности коришћене су половине, четвртине и осмине и само у последњој песми осмине са тачком и шеснаестине, што одговара извођачким могућностима предвиђеног узраста. Све песме из овог дела збирке су у такту 2/4 осим прве две (које су у 4/4). Свака песма има ознаку за темпо и динамику у складу са литерарним и музичким садржајем. Један број песама је осмишљен као игра у којој деца формирају круг и покретима прате радњу у тексту или подржавају ритам (Стефановић, 2011: 243–254).

На стихове познатих песника Коруновић је компоновао 14 песама: на стихове Гвида Тартаље (1899–1984) седам („Мрави”, „Кока и пилићи”, „Стреле”, „Марамича”, „Зечићи”, „Чисто дете” и „Змај”), Јована Јовановића Змаја (1833–1904) три („Коњаник”, „Жаба чита новине” и „Загонетка”), Ал.

⁴ Важност наставе музике у основној школи огледа се у чињеници да основну школу похађају сва деца (Стефановић, 2010: 75).

⁵ У првом делу Коруновић је дефинисао и теоријски објаснио шта су: тон, нотни знаци, лествица (дур и мол), паузе, такт, знаци за продужено трајање нота, интервали, трозвук, знаци за обележавање динамике, темпо, тактирање, правилно певање и дао је основна упутства за рад са хором.

Ђ. Лукића (нема података) две („Излегао се петлић” и „Рода и жаба”) и по једна Драгише Витошевића (1935–1987) „Дошло је пролеће” и Ст. Тодоровића (нема података) „Музика пионира”.

Песме Гвида Тартаље (1899–1984) су погодне за музичку обраду, а тематика коју обрађује је деци блиска. Све његове песме имају изразити васпитни карактер. Мелодије ових песама се крећу поступно и у малим интервалским скоковима и због тога су погодне за рад са децом млађег узраста. Већи број песама је у темпу *moderato*, изузев две песаме „Кока и пилићи” (*andante*) и „Стреле” (*allegretto*). Од ритмичких вредности највише су коришћене осмине и четвртине, које се наизменично смењују, а ређе половине и шеснаестине, као и ритмичке фигуре пунктиране четвртине и осмине. Све песме имају ознаку за динамику (осим песме „Марамница”) на почетку и ређе у композиционом току (мецофорте и само повремено форте и пијано). Песме су строфичне, а строфе су по облику дводелне или троделне песме или реченице. Корунковићеве песме на стихове Гвида Тартаље карактерише исти ритам сваке фразе (прво краће нотне вредности и на крају дужа нотна вредност), што има везе са римом у литерарном тексту овог песника. Изабрани примери песама које је Корунковић компоновао на стихове Гвида Тартаље су „Мрави” и „Зечићи”.

Песма „Мрави” (пример 1) је писана у Еф-дуру, такту 2/4, строфична је, а сваку строфу (има их 5) чине две реченице од по четири такта (4+4). Васпитни карактер ове песме се огледа у стварању реда као позитиван пример правилног кретање мрави у природи један иза другог. Такав ред је пожељан и примењив у организацији кретања ученика у школи ради стварања позитивне дисциплине у колективу. У песми се на крају ипак појављује деда који све квари и иде изван реда, што песми даје шаљив тон. Већина деце поседује осећај за ритам јер се равномерно пулсирање четвртина или осмина повезује са равномерним корачањем.

Активност: ученици се крећу у просторији у различитом правцима (по принципу музичке игре Стоп–Крени⁶) и певају песму „Мрави”, наставник их прати на инструменту (клавир или гитара). Када наставник престане да свира мења се смер кретања и сви настављају да изводе песму од места где је прекинуто тонско извођење. Поред музичких циљева (корачање уз равномерни ритам), предложена активност има и педагошко-психолошке

⁶ Стоп–Крени је игра која се користи за дисциплину, а у музичкој педагогији даје позитивне резултате у области развоја ритма и унутрашњег слуха код деце. Основна правила су: деца су у простору, крећу се по просторији свако у свом правцу (принцип кретања Лудофа фон Лабана) и при томе не смеју да се додирују и да разговарају. Наставник изводи једноличан и равномеран ритам на ритмичком инструменту (мали или ирски дубањ), тада се деца крећу, када изненада престане тонско извођење ученици стану. Игра је погодна и за вежбање концентрације.

циљеве, а то су стварање позитивне дисциплине у одељењу, концентрација и пажња ученика, што јесте веома важно за све музичке активности у основној школи (Стефановић, 2015: 633).

Пример 1. Песма „Мрави”

Moderato

mf И - ду, и - ду м ра - ви по зе - ле - ној тра - ви и - ду, и - ду м ра - ви по зе - ле - ној тра - ви.

Према „Зечићи” (пример 2) је компонована у Де-дуру, такту 2/4, темпу moderato, има означену динамику (мецофорте), а гласовни опсег је од de_1 до a_1 . По облику је строфична, а сваку строфу чини реченица (4+4). Исти ритам сваке фразе доприноси да се песма лакше памти (прво осмине, а на крају фразе четвртине). Песма привлачи пажњу деце и буди у њима емпатију и љубав према малим шумским животињама којима је тешко да се заштите од разних предатора. Пракса је показала да је неопходно да деца у основној школи пишу једноставне ритмичке фигуре или нотне вредности које се понављају како би их лакше научила и запамтила (четврти и пети разред). У овој песми Коруновић је користио ритмичке фигуре користећи осмине и четвртине нота које ученици могу лако слушно да перципирају и да их запису.

Активност: деца науче песму „Зечићи” по слуху, затим изводе ритам на ритмичком инструменту без одређене висине (штапићи) и певају, а на крају им се понуди нотни приказ више готових ритмичких образаца (исписано на картончићима) који одговарају оквиру једног такта у двочетвртинској мери са задатком да их поређају у складу са ритмичким током у песми „Зечићи”. Опис картончића: на једном су четири осмине; на другом две четвртине; на трећем четири осмине; на четвртном две осмине и четвртина (погодно за рад у четвртном и петом разреду). У другој фази рада пожељно је ученике поделити у две групе, свака група бира песму за извођење и припрема картончиће са ритмичким фигурама као задатак за другу групу.

Пример 2. Песма „Зечићи”

Moderato

mf Са-зна-ли су зе-чи-ћи да ће ло-вац до-ћи, са-кри-ли се че-ка-ју три да-на, три но-ћи.

Јован Јовановић Змај (1833–1904) је непогрешиво бирао теме за дечје песме које су и данас актуелне и привлаче пажњу деце, али и многих композитора. У овом раду издвајамо шаљиву песму „Жаба чита новине” (при-

мер 3)⁷ коју је Коруновић компоновао тако да се мелодија креће поступно и у скоковима (доминанта – тоника навише) у опсегу ce_1 - ce_2 . Ритам је заснован на једноставним ритмичким вредностима (осмине и четвртине), а све фразе су исте (прво краће, па на крају дуже нотне вредности).⁸ Акценти у литерарном тексту и самој музици се логично поклапају и доприносе бољој и лакшој интерпретацији. Како је деци на млађем школском узрасту ближи ритам него мелодија, потребно је да управо он буде дистинктиван, лако запамтљив, али и да не буде тежак како деца не би одустала од учења песме.

Активност. Извођење ритма: све осмине изводити наизменично пљескањем длановима и пуцкетањем прстима, све четвртине изводити лупкањем ногом о под (наизменично десна, па лева нога). У шестом такту две осмине су дате легато и њих је пожељно изводити превлачењем длана о длан (напред и назад), а затим наставити тај такт пљескањем длана о длан (четвртина). Описани покрети се понављају и у тим се комбинацијама изводе до краја песме да би сва деца могла да их запамте. У даљем раду препоручљиво је да се осмишљавање покрета препусти ученицима. Након тога ученицима се даје задатак да запишу ритам песме „Жаба чита новине” (пети и шести разред).

Пример 3. Песма „Жаба чита новине”

Moderato

7

Се - ди жа - ба са - ма на - ши - сту ло - ква - ња, од жар - ко - га сун - ца
пги-том се за - кла - ња, од жар - ко - га су - ца пги-том се за - кла - ња.

Песме које је Коруновић компоновао, а није истакао ко су аутори литерарних текстова су: „Железница”, „Медвед и кунићи”, „Стари меда”, „Коњић”, „Буји паји”, „Пролеће”, „Меда Мишко”, „Нуна нунача”, „Мале кројачице” и „Куварице”. Све ове песме осмишљене су и као игре и то увек у кругу, са покретима који подражавају радњу текста.

У песми „Пролеће” (пример 4) свака строфу чини реченица (4+4), а мелодија је заснована на акордским тоновима првог и петог ступња Е-дура.

⁷ Песму „Жаба чита новине” Коруновић је компоновао и први пут објавио у својој првој, а затим поновио у другој збирци. Ова строфична песма по тематици литерарног текста и музичким својствима одговара ученицима првог разреда основне школе (тада деца уче да читају).

⁸ Једина замерка Коруновићу може бити ознака за динамику форте, но и сама замерка значајно губи на снази чињеницом да интерпретаторска аутономија дозвољава извођачу одступање од дате динамичке ознаке.

Литерарни текст ове песме описује радост људи због буђења природе и доласка пролећа. Коришћене ритмичке вредности у песми „Пролеће” су четвртине и половине и организоване су тако да је свака фраза иста (прво краће, па дуже нотне вредности). Низање четвртина и две половине по двотактима уз принцип један слог – један тон, погодује истицању римованог текста и доприноси да ученици боље запамте стихове. У песми „Пролеће” могуће је истовремено подражавати ритам и пратити кретање мелодије путем графичког приказа и мануелног покрета руку (фаза пре почетка музичког описмењавања).

Активност: ученици су у стојећем ставу, покретима руку прате ритам и у исто време показују кретање мелодије (слично фономимици). За ову активност потребно је направи очигледно средство са графичким приказом линија на којима су поређани симболи весника пролећа (птице, пчеле или цвеће) и тако асоцирају на ритам (дужина тонова – мањи симбол за четвртину, а већи за половину); симболи су поређани на различитим линијама и у складу су са кретањем мелодије (користити пре почетка музичког описмењавања). Следећи корак је учење трајања тонова и нотних знакова као и упознавање с тонским висинама и њиховим функционалним односима уз помоћ методе Миодрага Васиљевића (Васиљевић, 2003).

Пример 4. Песма „Пролеће”

Moderato

mf Про-ле-ће се бу - ди, ве-се-ли су љу - ди, пче-ли-це већ зу - је, пес-ми-ца се чу - је.

Песма „Меда Мишко” (пример 5) садржи шаљиви литерарни текст који представља опасну шумску животињу као доброћудног лењивца који сања узбудљив сан у коме му слатке крушке измичу. Песма је у умереном темпу у такту 2/4. Stroфа је грађена од две поновљене реченице (4+4), а рефрен мали период са понављањем (//:4+4://). Музичке карактеристике ове песме су интервалски скокови у чисту кварту, заснованост на две хармонске функције (тоничној и доминантној) и исти ритам сваке фразе (смењивање четвртина са половинама).

Активност: песма „Меда Мишко” је погодна за рад у шестом разреду основне школе у оквиру подручја рада извођење/свирање и певање. Ученици науче да певају песму по нотама (Еф-дур лествица је предвиђена по програму за овај разред), утврде лествицу, сваки ученик добије по два ритмичко-мелодијска инструмента, на пример музичка звона⁹ (слика 5) и уз

⁹ Тон на музичким звонима се добија трешењем инструмента руком. Тоновни су темперовани тако да једно звоно производи један тон. Различите боје су у вези са бојама синестезије и представљају светски стандард. Давањем по два звона

наставникову акордску пратњу на клавиру изводе песму певањем и свирањем (дуже трешење инструмента производи половине које се изводе као тремоло). Ученици се затим поделе у две групе: прва група свира мелодију песме, а друга хармонску пратњу (истовремено свирање акордских тонова на музичким звонима).

Слика 5. Музичка звона

Пример 5. Песма „Меда Мишко“

Moderato

mf Ме-да Ми-шко зас-па - о ле-жи по-тр - буш - ке. Са-ња да је зас-па - о ис-под јед-не

15 **accel.** круш - ке. Па све круш - ке па - да - ју у зе - ле - ну тра -

24 **rit.** -ву, а он у сну не мо - же да по - ди - гне гла - ву.

За преосталих 19 песама из поглавља *Песме за децу њредшколској узрасћа*, Корунвић није имао податке о композиторима, а само једна има истакнуто име аутора текста. То су следеће песме: „Корачница“, „Бубањ зове“, „Пекар“, „Бака Мара“, „Висибаба“, „Тече речица“, „Пролећна песма“, „Врабац и мак“, „Летња песма“, „Успаванка“, „Бела рода“, „Лисица и кока“ (текст Ј. Ј. Змај), „Косци“, „Ала веје, веје“, „Паде снежак“ и „Пионирска железница“. Све ове песме по начину музичке обраде су сличне Корунвићевим песмицама и примерене су дечјем узрасту, како у музичким сегментима

ученицима повећава се њихова ангажованост и концентрација приликом извођења. Музичка звона одлично звуче код тремоло, а могуће је и подражавати хармонску пратњу извођењем три и више тонова у исто време. Пожељно је у почетку бојити ноте тако да се поклапају са бојама сваког звона или цеви бумвекера (имају исте боје) да би се ученици лакше снашли приликом свирања. У даљем раду то више није потребно, јер и на самом инструменту пише који је то тон. Због тога је лакше прво певати и свирати песме по нотном тексту и на крају усвојити и литерарни текст.

(гласовни опсег, строфичност, кретање мелодије, ритам, темпо), тако и по тематици литерарног текста (афирмација заната, весници годишњих доба). Издвајамо три песме које се и данас певају (Васиљевић, 2003): „Пекар”, „Пролећна песма” и „Ала веје, веје” (примери 6, 7 и 8).

Пример 6. Песма „Пекар”

Moderato

mf Ру-ке мо-је браш-но се-ју ка-ши-ца на гла-ви ме-сим тес-то та-ко веш-то ка-о пе-кар пра-ви.

Пример 7. „Пролећна песма”

Moderato

mf Слу-ша-о сам је-дно ју-тро иги-чи-цу, про-ле-ћу је из-ви-ја-ла пе-сми-цу,
9 хи-ју хи-ју, хи-ју хи-ју, хи-ју хи, хи-ју хи-ју, хи-ју хи-ју, хи-ју хи!

Пример 8. Песма „Ала веје, веје”

Allegretto

f А-ла ве-је, ве-је, шта ма-ри-мо ми, а-ла ве-је, ве-је, шта ма-ри-мо
8 ми. Др-ва и-ма, ни-је зи-ма, па се сла-тко спи-ци.

На основу приказаних песама намењених деци предшколског узраста можемо закључити да је Коруновић у музичким сегментима примењивао једноставна решења, а узимајући у обзир снажан васпитни значај песама у оквиру њиховог литерарног сегмента дао је довољан број интересантних тема, које могу да задрже пажњу деце (Стефановић, 2015: 635).¹⁰ Све песме

¹⁰ На пример, о животињама (15), о природи (9), о стварима и појмовима (13). По карактеру и жанровском типу песама издвајају се: успаванке (6), корачнице (3) и бројалице или загонетке из народног стваралаштва (4). Све песме су осмишљене као игре у којима се деца постављају у круг и само ретко у колону и при певању се крећу напред-назад, лево-десно или једноставним покретима подражавају радњу у тексту.

из Корунковићеве збирке погодне су за свирање на мелодијско ритмичким инструментима као што су музичка звона и думвекеру (слика 6) због тога што се слогови поклапају са нотним вредностима (један слог – један тон) и нема мелизматике.

Слика 6. Музичке цеви

Друго поглавље, под називом *Песме за децу основне школе*, садржи 38 песама и то 25 једногласних и 13 двогласних (Стефановић, 2007: 254). Песме нису тематски подвојене већ су поређане по тежини музичког материјала. Пракса је показала да се учитељи и наставници често опредељују за неку песму због тематике њеног литерарног текста, односно због њене усклађености са појавама у природи или значајним догађајима у друштву. Због тога су песме из овог поглавља груписане у посебне целине да би се утврдило какве су биле могућности таквог избора. У овој подели узете су у обзир све песме (једногласне и двогласне), а број у загради означава колико песама припада одређеном типу песме: корачнице (1), ђачке (4), празничне (1), песме о разним занимањима (3), о животињама и природи (16), родољубиве и песме из НОБ-а (3) и народне песме (6).

Ђачке песме су: „Ђаче”, „Азбука”, „Рачунање” и „Савет”. Прве три су једногласне, а четврта је у двогласном слогу. Песму „Ђаче” Корунковић је компоновао на текст Ј. Ј. Змаја, а „Рачунање” је компоновао Владимир Ђорђевић (име аутора текста није истакнуто). Песме чији литерарни текст описује занате и разна занимања су: „Млади занатлија”, „Орач” и „Ратарева песма”. Све три песме су у двогласном слогу. Песме о животињама и природи носе називе: „Пчелица”, „Мајска песма”, „На реци”, „На киши”, „Дете и лептир”, „Паша”, „Баба Зима”, „Март, април, мај”, „Јесен”, „Цветале су ливаде”, „Бубамара”, „Дошао је месец мај”, „Ево нам рода долеће”, „На ливади” (композитор Милоје Милојевић [1884–1946]), „Царић”, „Поточара” (композитор Јосиф Це [1842–1897]) и „Пахуљице”.

За песму „На киши” (пример 9) литерарни текст је написала Мира Симић (нема података). Ови шаљиви стихови описују веселог гусана који

воли купање по киши и нарочито шљапкање по води које је деци често забрањено. Песма „На киши” је једна од ретких у овој збирци која је писана у молу (де-мол). Коруновић је успео да музичким средствима ослика радњу у литерарном тексту, што доприноси томе да се деца више уживе при певању. То потврђује, на пример, употреба пијано динамике за дочаравање почетка падања кише, примена осмина нота при певању стихова „кап, кап” и „шљап, шљап”, или типична музичка симболизација у којој поступно узлазно мелодијско кретање прати литерарни текст „врат је дуги накривио га, га, га”. У песми се примећује понављање ритмичких образаца (прва четири такта се понављају ритмички чак четири пута у целој песми). Међутим, када посматрамо и мелодију, издваја се бар форма, са шемом а б б.

Активност: песма се научи по слуху, затим се на столу поставе кругови од картона који представљају одређене ритмичке фигуре које је Коруновић користио у песми „На киши”. Будући да прва два такта сваког четворотакта почињу истим нотним вредностима – осмине – тај део песме није приказан на столу већ га деца изводе пљескајући дланом о длан. Ритам последња два такта у сваком следећем четворотакту се изводи лупкањем дланова о сто по постављеним круговима који представљају графички приказ ритмичких фигура. Задатак за ученике је да следе ритмички ток и примењују описани начин извођења док остали ученици певају песму, а наставник их прати на клавиру (слика 7), ученици се даље смењују и изводе ритам на столу један за другим. У даљем раду потребно је да ученици запишу ритам ове песме.

Слика 7. Извођење ритмичких фигура на столу помоћу графике

Пример 9. Песма „На киши”

Moderato

Ка-пље ки-ша ка-пљи-ца-ма, кап, кап, кап. *mf* Га-зи гу-сак ба-ри-ца-ма, шљап, шљап, шљап. *mf* Врат је ду-ги

на-кри-ви-о *f* га, га, га, о-ба кри-ла ра-ши-ри-о нек се зна. *p* По-ша-о је

да се ку-па ре-шић-кусе, ве-се-ло по-во-ди лу-па, *f* пљус, пљус, пљус.

Родољубиве и песме из НОБ-а ретко су заступљене у овој збирци (укупно четири), што донекле изненађује имајући у виду време у којем је збирка настала. То су: „Домовино” (без истакнутих имена аутора), „Звон’те звона” (композитор Коруновић), „Хајд’ у коло” (без истакнутих имена аутора) и „Братско коло” (композитор Коруновић). Народне песме које су заступљене у збирци су: „Осу се небо”, „Санак снило”, „Мајка Мару”, „Пљескавица”, „Замути се Сава и Морава”, „Весела је Србадија”, „Конац, конац, лепи конац” и „Час тамо”. Коруновић није истакао географско порекло песама нити ко их је записао.

Треће поглавље другог дела *Збирке* носи назив *Омладински хорови* и садржи укупно 34 песме од којих су: 24 у двогласном ставу, осам у трогласном за дечји или девојачки хор, а две су четворогласне за мешовити хор. Због тога што се ради о хорским песмама које нису погодне за рад у одељењу оне неће бити у овом раду анализирани већ ће бити дат само кратак приказ тог дела збирке. Коруновић је компоновао тринаест двогласних и шест трогласних песама. Двогласне су:¹¹ „Жетелачка” (аутор литерарног текста Константин Величков 1855–1907), „Поскочи брацо и селе” (без аутора литерарног текста), „Дивна је дивна зора” (б.а.), „Песма радних батаљона” (б.а.), „Планино моја” (аутор литерарног текста Милорад Петровић 1875–1921), „Сви на рад” (л. т. Г. Тартаља), „Пролећна зора” (л. т. Војислав Илић 1860–1894), „Песма слободи” (С. Коруновић), „Ратар” (Периша Г. Богдановић је објављивао песме пре другог Светског рата)¹², „Устани, порани” (П. Г. Богдановић), „Нова година” (Вељко Петровић 1884–1967), „Јутро на селу” (б.а.) и „Песма ударника” (Р. Ристић нема података).¹³ У трогласном ставу су: „Пролеће,

¹¹ У загради су истакнута имена аутора литерарних текстова, а ознака б.а. значи „без аутора”.

¹² За већи број аутора литерарних текстова нема података у литератури, те су дати иницијали њихових имена и презимена онако као их је Коруновић дао у *Збирци*.

¹³ Коруновићеве двогласне песме писане су у дурским тоналитетима, осим песме „Планино моја” која је у е-молу. Четири песме су у Еф-дуру („Жетелачка”,

лето, јесен” (аутор литерарног текста Млађинац, нема података), „Лето” (б.а.), „Дуни јуже” (Мил. Стаменић н. п.), „Песма у шуми” (Војислав Илић 1860–1894), „Лане и кошута” (Ст. Бешевић н. п.) и „Ноћ у рибњаку” (б.а).¹⁴

Уместо закључка

У овом раду први пут је објављена биографија Станише П. Коруновића те се надамо да ће бити од користи будућим истраживачима и практичарима. Анализа дечјих песама Станише П. Коруновића и других композитора заступљених у његове две збирке песама показала је да једноставна и готово иста ритмичка окосница има тенденцију лакше перцепције и памћења музике, као и бољег разумевања литерарног предлошка и музичког садржаја. Добијена ритмичка окосница може да подстакне нове могућности примене ових песама у раду са децом у основној школи у области извођења музике као што су: певање, свирање и кретање уз музику.

„Сви на рад”, „Пролећна зора” и „Песма ударника”), по две су у Це-дуру („Поскочи брацо и селе” и „Дивна је дивна зора”), односно у Де-дуру („Нова година” и „Јутро на селу”). По једна у Бе-дуру („Песма радних батаљона”), Ес-дуру („Песма слободи”), Ас-дуру („Устани порани”) и Ге-дуру („Ратар”). Гласовни опсег у већини двогласних песама у складу је са могућностима просечних школских хорова, јер други глас не иде ниже од тона а из мале октаве, а први глас се најчешће задржава на тону де₂ осим у песмама „Песма о слободи” где се задржава на тону ес₂, затим у песмама „Планино моја”, „Сви на рад”, „Пролећна зора”, „Устани порани” до е₂ и у песми „Песма ударника” досеже тон еф₂, што може да буде проблем за децу.

¹⁴ Све песме у трогласном ставу су у дурским тоналитетима: по две су у Еф-дуру („Пролеће, лето, јесен” и „Ноћ у рибњаку”), односно у Е-дуру („Лето” и „Лане и кошута”), и по једна у Ес-дуру („Дуни јуже”), односно у Де-дуру („Песма у шуми”). Више песама је у 2/4 такту (12), три у 3/8 (двогласне: „Планино моја” и „Устани порани”; трогласна „Песма у шуми”), две су у 4/4 („Жетелачка” и „Јутро на селу”), једна у 3/4 такту („Сви на рад”) и једна у 6/8 (трогласна „Ноћ у рибњаку”). Све Коруновићеве песме имају ознаке за темпо и динамику које су дате на италијанском језику осим једне којој је означен карактер коло („Нова година”) и једне која уопште нема ознаку за динамику („Пролећна зора”). У овим песмама коришћена су следећа темпа: *moderato* („Жетелачка”, „Сви на рад”, „Ратар”, „Јутро на селу”, „Дуни јуже”, „Песма у шуми” и „Лане и кошута”), *allegro* и *allegro moderato* („Пролећна зора”, „Пролеће, лето, јесен” и „Лето”), такозване ударничке песме су у *tempo di marcia* („Песма радних батаљона”, „Песма о слободи” и „Песма ударника”), као и *andante* („Планино моја”) и *andantino* („Дивна је дивна зора” и „Ноћ у рибњаку”).

Литература

Васиљевић, Зорислава (2003). *Музички буквар*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Зековић, Марина (2001). *Рајини сликари, фотодографи аматјери и дописници фотодографи у српској војци 1914–1918*, Каталог изложбе. Београд: посебно издање Војног музеја.

Наставни план и програм за предмет музичка култура. Преузето 23. фебруара 2021, са <http://logos-edu.rs/stranica/43201/nastavni-planovi-i-pripreme>.

Коруновић, П. Станиша (1954). *Збирка песама за дечје и омладинске хорова*. Београд: Знање.

Стефановић, Славица (2007). Заборављене странице дечје хорске литературе: Збирка 100 дечјих хорова (1955). У: *Зборник катједре за музичку теорију, Музичка теорија и анализа 4*, (254–265) Београд: Факултет музичке уметности.

Стефановић, Славица (2010). Савремени и/или традиционални поглед на дидактички материјал у наставним плановима и програмима. У: С. Маринковић и С. Додик (уред.), *Зборник Међународној научној скупи „Дани Владе С. Милошевића”* (75–82). Бања Лука: АУ, МД, Универзитет у Бања Луци.

Стефановић, Славица (2011). Драматургија музичких активности у основној школи или наставна игра – наставне методе и облици рада. У: М. Петровић (Ур.), *Зборник тринаеситој Педагошкој форуму сценских уметности Итрај, итрај, итрај* (243–254). Београд: Факултет музичке уметности.

Стефановић, Славица (2015). Музичке активности у основној школи: концентрација и пажња ученика. У: С. Маринковић и С. Додик (уред.), *Зборник Међународној научној скупи „Дани Владе С. Милошевића”* (633–642). Бања Лука: Академија Умјетности, Академија Наука и Умјетности, Музиколошко друштво Републике Српске, 633–642.

RHYTHMIC SKELETON OF STANIŠA P. KORUNOVIĆ'S CHILDREN SONGS

Stanisa P. Korunovic (1887–1971) left us a large number of children's songs that have been present in teaching practice since 1936, when his first collection was published, while the second was published in 1954. It is a simple musical material that meets the requirements of music pedagogy practice in preschool institutions, music kindergartens and primary schools. The review of Korunovic's second collection (1954) in this paper, also contains an analysis of a representative selection of songs that are viewed from the aspects of musical pedagogy and musical analysis. The results of the analysis show that a simple and almost the same rhythmic basis in selected Korunovic's songs facilitates the perception and remembering of music and a better understanding of the literary template and musical content. The obtained rhythmic basis encouraged new possibilities for further application of these songs in work with children in primary school.

Keywords: Stanisa P. Korunovic, children's song, rhythmic basis, perception, memory